

TEMA

Najbolje iz 2022.

Odabrao Kruno Lokotar

Urednice i urednici portala Kritika h,d,p, preporučuju najbolje iz 2022. godine

Kruno Lokotar

02. siječnja 2023.

Nemoguće je pobrojati što sve u reportažnom stilu, po poglavljima koja imaju središnju temu, eruditski i stilski raskošno Erika Fatland izlaže, ne zanemarujući ni osobne doživljaje, ali je jasno da ona računa i s internetom kao ispomoći pri čitanju. Knjiga je opremljena s par fotografija, ali, recimo, spomen pada s konja na najvećoj nacionalnoj priredbi koja se održava na hipodromu uz prigodne utrke predsjednika Turkmenistana Berimuhamedova, naprosto zove da kliknete na link

Uvodno moram reći da sa svoje liste izostavljam izdanja domaćih autora kako se ne bih, kao urednik dosta velikog broja naslova, doveo u situaciju sukoba interesa, a isto tako, glupo bi bilo da „svoje“ autore ignoriram samo zato što sam potpisao urednikovanje.

Erika Fatland: Sovjetistan

Erika Fatland: „Sovjetistan“ (s norveškoga preveo Mišo Grundler, TIM press, Zagreb, 2022)

Knjiga je objavljena potkraj prošle godine pa smatram da je recepciju ipak dočekala tek ove, i – eto je u mojem izboru.

Putopis je žanr koji je često limitiran: u neke krajeve svijeta nije nikome uputno samostalno putovati, a posebno se to odnosi na žene. Utoliko je ovaj putopis iz *-stanova*: Uzbekistana, Kirgistana, Tadžikistana, Kazahstana i Turkmenistana, fali samo Clavni ustaški *-stan*, koji nisu po sebi zemlje s puno nasilja prema strancima, ali s lijepom povijesti etničkih sukoba i diskriminacija. U svima je broj Rusa drastično opao.

Norveška antropologinja je napisala impresivnu knjigu iza koje stoji ozbiljna hrabrost i rizici, nakon koje ću jedno vrijeme uspješno razlikovati *-stanove*. Baš ta činjenica što nešto znamo o stanovima, ali nikako dovoljno, što su to mlade države u većini kojih će vas doživotni autokratski, često i bizarni predsjednici gledati sa zidova i billboarda, me je privukla. Samo Kirgistan je ostvario kakvu-takvu

demokraciju.

Knjiga je opremljena geografskim kartama svakog od *-stanova*, ali nikada mi nije jasno zašto se u te karte ne ucrtaiva i reljef, jer ovo su i pustinjske i planinske, čak pamiрске zemlje (Tadžikistan). Dvije su bolesno bogate od nafte i plina (Kazahstan i Turkmenistan), što osjeća predsjednička porodica i oligarhija, ali to do naroda ne dolazi. Zato Norman Foster može svoje arhitektonske vizije u bijelom mramoru iz Carrare realizirati u Ašgabadu i Astani, futuristički potemkinovskim gradovima-čudesima praktično bez ljudi i automobila. Proguglajte malo i čudite se.

Nemoguće je pobrojati što sve u reportažnom stilu, po poglavljima koja imaju središnju temu, eruditski i stilski raskošno Erika Fatland izlaže, ne zanemarujući ni osobne doživljaje, ali je jasno da ona računa i s internetom kao ispomoći pri čitanju. Knjiga je opremljena s par fotografija, ali, recimo, spomen pada s konja na najvećoj nacionalnoj priredbi koja se održava na hipodromu uz prigodne utrke predsjednika Turkmenistana Berimuhamedova, naprosto zove da kliknete na link, i jasno je da autorica s time računa, što je nova dimenzija putopisa, ona koja podrazumijeva internet kao dopunu čitanja. Inače, Turkmenistan je jedina zemlja na svijetu koja ima Ministarstvo konja.

Norveška antropologinja je napisala impresivnu knjigu iza koje stoji ozbiljna hrabrost i rizici

David Diop: Brat po duši

Za kratki roman *Brat po duši* francusko-senegalski pisac, francuski sveučilišni profesor senegalskih korijena koji je djetinjstvo proveo u Dakaru David Diop (1966.) postao je prvi francuski dobitnik International Bookera za godinu 2021. Roman je dobio i nagradu Goncourt francuskih srednjoškolaca – to je ona čija je implementacija u Hrvatskoj skandalozno propala – također na toj ideji aktiviranja mladih čitatelja i nagradu srpskih studenata.

Roman govori o Alfa Ndiayeu, senegalskom „čokoladnom vojniku“ u rovovima Velikog rata. Njegov brat po duši i oružju i podrijetlu, teško ranjeni Diop Mademba nigdje između rovova, moli Alfu, da mu skрати muke, da počini ubojstvo iz milosrđa, što ovaj ne posluša.

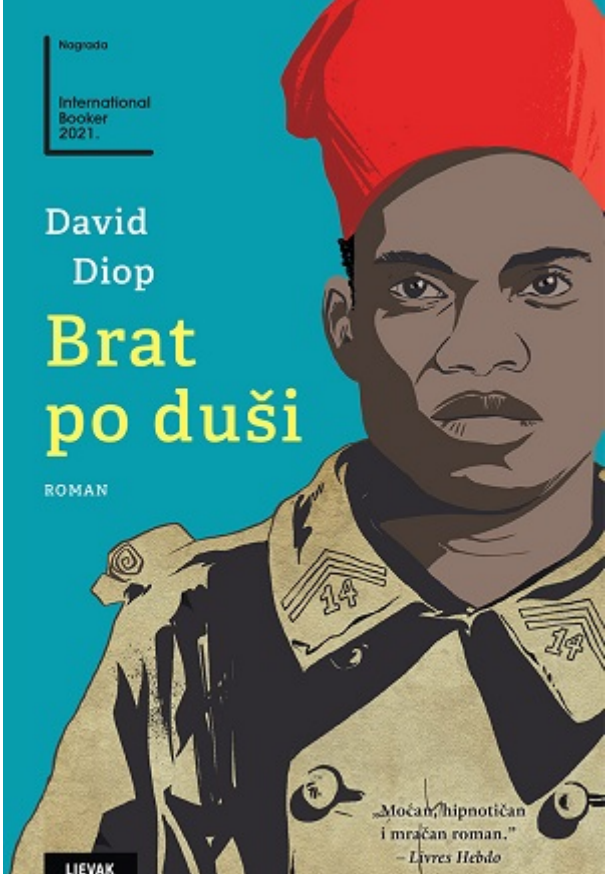
Zato, ali i ne samo zato, Ndiaye razvija posebnu ratnu tehniku: satima puže i ruje po blatu i kraterima od eksplozija između rovova da bi uhvatio neprijateljskog vojnika, usmrtio ga bajunetom, pa opet dopuzao s njegovom puškom i šakom u svoj rov. Prve četiri šake su dočekane s ovacijama, Ndiaye postaje heroj, a onda, kako počinju stizati i ostale šake prema njemu raste zazor, distanca, pa će biti poslan i na odmor, preciznije, na medicinsku obradu.

U tom dijelu doznat ćemo nešto više o njemu i o nesretnom Diopu Madembi, Senegalu, ženidbenim običajima, povijesti obitelji, čežnje i planove...

No posebnost romana je pripovjedački glas koji pripada nekome tko je potekao iz usmene kulture, pa tako slušamo koliko i čitamo cijeli roman, s markerima oralnosti: ponavljanjima, stalnim epitetima, retardacijama, zazivanjima boga za pomoć u pripovijedanju i svjedočenju...

Odličan i zahtjevan prijevod romana koji se čita brzo i dugo pamti, i to u utrobi.

No posebnost romana je pripovjedački glas koji pripada nekome tko je potekao iz usmene kulture, pa tako slušamo koliko i čitamo cijeli roman, s markerima oralnosti: ponavljanjima, stalnim epitetima, retardacijama, zazivanjima boga za pomoć u pripovijedanju i svjedočenju...

David Diop: „Brat po duši“ (s francuskoga prevela Maja Vukušić Zorica, Naklada Ljevak, Zagreb, 2022.)

Kalendar

siječanj 2023	
PON	
9	Natječaj za izbor tri nova dramska teksta: Shadow Pandemic: Hidden Voices / Sjene pandemije: Skriveni glasovi
PON	
9	Otvorene prijave za Paul Celan Fellowship Program 2023/24

Pretplatite se na kalendar ▼

Izdvojeno

TEMA

Taran N. Khan: Žena koja je prehodala Kabul

Lora Tomaš

KRITIKA

POEZIJA

Muziciranje teksta

Andrijana Kos Lajtman

KRITIKA

PROZA

Raditi, jesti, biti slobodan

Dunja Ilić

TEMA

ZAŠTO NE PIŠEM KRITIKU: Ispovijest propalog dilera

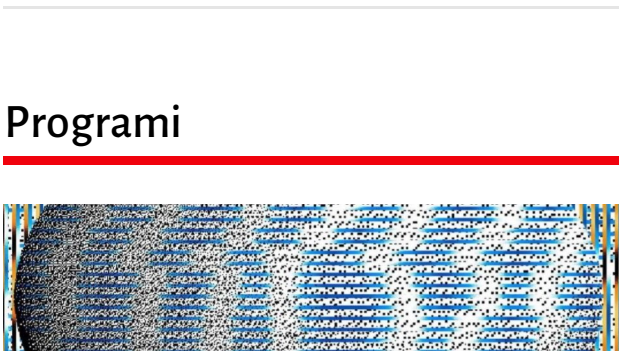
Boris Postnikov

O(KO) KNJIŽEVNOSTI

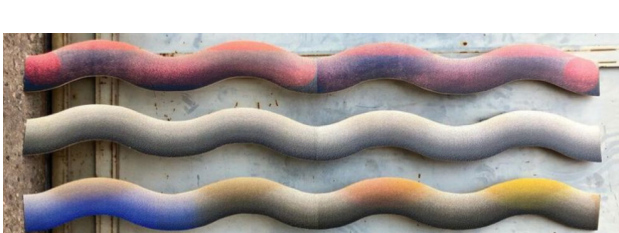
Pravila Igre

Alessandro Baricco

Programi

Emeritura

Zašto ne pišem kritiku

Jedan dan u životu

Alternativna lektira

Najčitanije

TEMA

Odabrao Marko Pogačar

Marko Pogačar

TEMA

Rad književnih prevoditelja

Mario Gikaš

KRITIKA

STRIP

Misterij ratara koji se mole

Patrik Gregurec

TEMA

Odabrao Kruno Lokotar

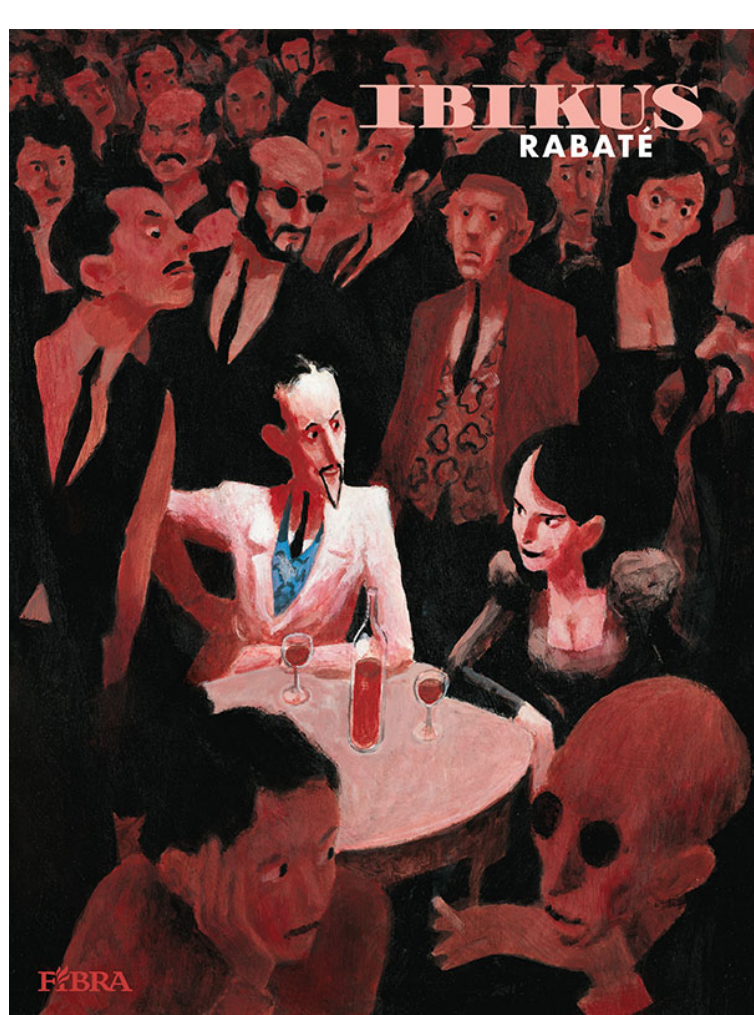
Kruno Lokotar

TEMA

Odabrala Katarina Luketić

Katarina Luketić

Pascal Rabaté: Ibikus

Pascal Rabaté: „Ibikus“ (Fibra, 2022., s francuskoga prevela Tonika Barčević)

Dugo sam se nećkao da li za strip godine odabrati *Ibikus* Pascala Rabatea ili *Mjesečevu lice* Jodorowskog i Boucqqa. Kako sam o *Ibikusu* već pisao u *Expressu*, njega biram, jer tako ćete o *Mjesečevom* licu uskoro moći čitati opsežniji tekst na ovoj stranici.

Ibikus počinje prikazom petrogradske kavane u kojoj se u veljači 1917-te čitaju strogo kontrolirane vijesti s ratišta. „Što nam više muljaju to budućnost izgleda crnja, a na kraju će nam se obiti o glavu i završiti knoprolićem“, jedan čitatelj komentira.

Ta vijest brine sve osim Semjona Ivanoviča Nevzorova, računovođe, jer mu je prije četiri godine Ciganka zavrila u dlan za zlatnik i rekla: „Kad se svijet uruši u krvi i vatri, kad se rat vrati u kuće (...) proživjet ćeš nevjerovatne pustolovine, ali bit ćeš bogat!“, pa još dodala da je on „samo žohar, nad tobom je znak ibikusa, kosturske glave koja govori“.

Raskalašeni Petrograd preplavljuju ratni invalidi koji prose rublju na ulici, kreće Februarska revolucija, sviće pravo doba za mešetare, sjetite se filma *Katastroika* (1991) koji prikazuje slom SSSR-a i prvu tranziciju u Rusiji, kada se u općem grabežu i anarhiji uslijed sloma institucija za male pare kupuje sve, i povijest i njezini artefakti. E, pa tako i Semjon dođe do bogatstva, ubivši engleskog mešetara.

Sada se bogati računovođa nezasluženo dobre karme, skorojević zagledan u vlastiti pupak i šupak, kao grof Nevzorov seli u mirniju i veću Moskvu. Tu će upoznati futurističke i suprematističke kružoke, grofovski bančiti, ali nemiri stižu i u Moskvu. Pred revolucijom bježi na jug, na jug, prema Harkovu, pojmu civilizacije. U Harkovu naš se nikogović pojavi kao grof Simon de Naizor. Odatle će grof De Naizor jedva spasiti živu glavu kada se Nijemci povuku u *Vaterland*, a pobunjeni seljaci mu spale dvorac. Kroz ratni kaos i sukobe raznih paravojski, Petljurine, atamana Angela, Wagnera – pardon, ovi se još nisu pojavili – domogne se oduvijek otmjene Odese, špijunske košnice i bjelogardejskog uporišta koje je pod savezničkom, u prvom redu francuskom zaštitom od nadiruće Crvene armije, kao beskrupulozni filistar Semilapid Navzaraki. Tu se domogne pošiljke astraganskih koža (nisam siguran da se ne radi o krznima), a njega dohvati bjelogardejska kontrašpijunaža, koja će ga i ubojstvom političkih protivnika inicirati u trajno zvanje špijuna i upoznati s dosezima torture metodom vlastite kože.

Francuski saveznici će se povući uz salve nadiranja boljševika. Semjon Sa Sto Imena i slični tipovi će se evakuirati brodom za Istanbul. Uskoro je već svodnik u Galatei, pa vlasnik ilegalne kockarnice koju će okupacijske vlasti demolitirati. A onda će se aktivirati drugi dio proročanstva, žoharski...

Legenda kaže da je Rabaté slučajno posegao na nekoj rasprodaji za pomalo zaboravljenim romanom Alekseja Tolstojaa, inače nećaka Lava, i preselio ga u vječnost novim životom, stripovskim.

Ibikus je oda ekspresionizmu, od samog lajtmotiva ibikusa koji je tako sličan Munchovom *Kriku*, do izduženih likova, posebno su zanimljivi identitetni kadrovi u kojima se Semjon suočava sa samim sobom i svojim neprobitnim lažnim subjektivnim povremeno interpolira novine ili plakate, na nekima od njih se vide grafički otisci ruske avangarde. Sve to nije razlog za brzo pripovijedanje, cijele stranice znaju opisivati samo jedno emotivno stanje, jer Rabaté zna da intenzitet leži u sponosti.

Ovih 550 stranica je veličanstven prikaz gada, oportunista sveždera, čovjeka kojemu su neprimlike prilike i koji ih koristi, svijeta u kojem nema zasluge ni pravde. Ovo je strip koji bi u svojim epskim zahvatima opet mogao pretkazati budućnost nekog novog žohara Semjona, a još prije: prikazati i kolaps Rusije, ove koja se runi pred našim očima.

Kruno Lokotar je urednik te književni i kulturni promotor.

david diop erika fatland kruno lokotar pascal rabaté strip Tema

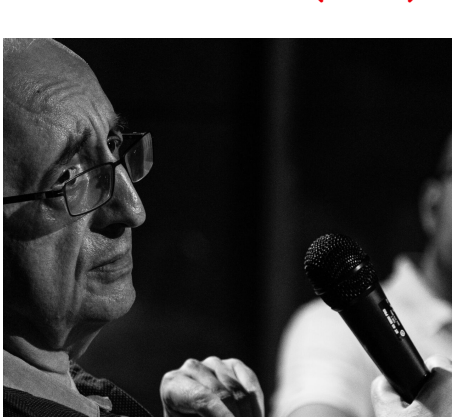
Odabrala Katarina Luketić

Katarina Luketić

Charlotte Eriksson: (Auto)portret umjetnice

Lora Tomaš

VJERAN KATUNARIĆ: Kultura je shvaćena kao veteran nacionalne povijesti koji država mora održavati